

sedl znano potovanje slovenskih romarjev l. 1885. v Prago in na Velegrad. Knjiga bi se boljše brala, ko bi pisatelj ne vihtel na vse strani tako silovito svoje kadilnice, in ko bi nam bil opisal z nekoliko manjšim navdušenjem popotne svoje spomine. Nil nimis!

Slovenski pisatelji Liška, Linšker in Cingermajer. Prijatelj nas je opozoril na članek »Die slovenische Literatur«, ki je bil lansko poletje natisnen v graški »Tagespost« (št. 209. ad 214 in 215). Ne spada sicer v naše področje zavračati mnogo- vrstne napade, s katerimi omenjeni graški list osrečuje Slovence, toda napominjani članek je tako izboren po svoji obliki, po svoji temeljitosti, kakor tudi po svoji očitno razodeti nameri, da nam bodo bralci našega lista gotovo hvaležni, ako jih vsaj površno seznanimo z njegovo vsebino. Pisatelj njegov si je izbral plemenito nalogo dokazati: prvič, da je vsa slovenska književnost beraška; drugič, da so slovenski pesniški in leposlovni proizvodi, zlasti pa Jurčičevi spisi, polni fanatizma proti nemštvu; tretjič, da je večina slovenskih najboljših pisateljev nemškega pokolenja, *nemškega* rodu, ki so uskočili v slovensko slov- stvo, in da se vsa književnost slovenska izkadi v prazni nič, kadar Nemci dovrič svojo »deutschnationale Erziehung« ter s tem Slovincem zmanjšajo in ubranijo »den Uebertritt neuer Ueberläufer und damit neuer Führer.«

Vsa slovenska književnost, pravi pisatelj, šteje dandanes natanko 1935 knjig, nič menj in nič več, in to največ prevodov, kajti vse izvirne knjige slovenske lahko še dan- danes v robec zavežeš in nosiš s seboj. Raca na vodi! mislil sem si, ta pa zna! Odkod vé to natančno število? Po dolgem ugibanju sem jo pogodil. Temeljiti učenjak je imel v rokah letopis »Matica Slovenske« za leto 1885. in tam je v Tomšičevi »Bibliografiji slovenski« na 391. strani našel številko 1935. Misleč, da so v tej bibliografiji štete slo- venske knjige od Trubarjevih časov sèm, oprijel se je ta najnovejši bibliograf slovenski številke 1935, ne vedoč, da je toliko knjig v Slovincih prišlo na svetlo samó od leta 1868. V številih ta mož sploh ni izbirčen in jedna ničla več ali menj mu ne dela pre- glavice; tako n. pr. trdi, da ima »Mohorjeva družba« 2900 družbenikov. — *Bohoričeva* slovnica je bila »bis vor zwanzig Jahren« jedina slovnica slovenska. Za Bohoričem je prišel takoj *Janežič*, in za njim lansko leto nekdo *drug* (*Šuman*), ki je spisal slovnico, »welche den Vortheil bietet, die slovenische Jugend mit den wesentlichsten Ver- schiedenheiten anderer slavischer Dialekte, mit dem *tschechischen*, dem *serbischen* und *cro- atischen* und selbst mit etwas *Russisch* bekannt zu machen«. Kakor vidimo, ta mož ne zna ne za Hyppolytovo, ne za Gutschmannovo, ne za Zelenkovo, ne za Kopitarjevo, ne za Metelkovo, ne za Murkovo, ne za Potočnikovo, ne za Navratilovo, ne za Levstikovo, ne za Končnikovo, ne za Sketovo, ne za Miklošičevo slovnico; pač pa zna nekaj drugega — namreč denuncirati! — »Matica« izdava same prevode, kateri se delajo »auf Bestel- lung«; njene knjige so pisane v nerazumljivem *novoslovenskem* jeziku, ko so ga iz »po- litičnih ozirov« na novo skovali in »umetlino« zveržili iz hrvaščine in srbsčine. — *Vodnika* štejejo Slovenci zaradi njegovih národnih, nemškemu ukusu »prerobati« pesmij »und wegen eines übersetzten Kochbuches zu den Dichterheroen«. — Škofa *Hrena* preslav- ljajo dandanes Slovenci samó zato, »weil er, ein fanatischer Streiter der Kirche, mit an- dersgläubigen Priestern auf der Kanzel raufte, ketzerische Kirchen in die Luft sprengen und gar Friedhöfe demolieren liess.« — Ves razvoj sočasne književnosti naše se opira na nemško-slovenski slovar, katerega je leta 1860. spisal *Cigale* (*italienischer Abstammung*) s pomočjo trinajstih sotrudnikov, med katerimi je bilo sedem — Nemcev (*sieben deutsche Namen*). Knjigo je založil škof Wolf, »dieser Mann aus deutschem Blute« — in zdaj šele so mogli slovenski književniki pričeti glavno svoje delo — *prestavljanje*. In tako dalje cum gratia in infinitum!

Za oznanjevalce národnega fanatizma med mladino šteje pisatelj pred vsem prof. Trdino (sein Jugendbildner), Trstenjaka, Rutarja, naš »Zvon« in napósled Jurčiča. G. Trdina si zaradi tega najbrž ne bode belil glave; g. Trstenjaka in prof. Rutarja zategadelj prištevati k národnim fanatikom, ker je prvi raziskával venetsko in keltsko, drugi langobardsko zgodovino — to je tako neslano, da ni vredno o tej preprosti denunciaciji izgubljati kakšne besede. Kar se tiče našega lista, izrekli smo že večkrat slovésno in znova izjavljamo spet danes, da »Ljubljanskega Zvona« ne izdavamo niti za otroke, niti za nesamovlastne mladiče, ampak za odrasle pаметne ljudi. Ako je naš list zašel v kakšno »Schülerbücherei«, tožite tiste, ki so odgovorni za to, nas pa pustite z mirom! Da bi pa zategadelj, ker morebiti kdaj na kakeršen koli način »Ljubljanski Zvon« pride v roke nezreli deklici ali mlečnozobemu mladeniču, morali uredovati svoj list po tistih načelih, po katerih se ureduje »Vrtec« ali »Knjižnica za mladino«, tega ne more, tega ne sme nihče zahtevati od nas; kajti ako bi si nalágali take ozire, potem bi nobena literatura nikoli ne prišla iz otročjih povójev. Takih zahtév tudi še nismo slišali nikjer, pri nobenem národu, samó nam Slovencem hoté ž njo zvezati roke in zamašiti usta. Kako piše Lessing ali Schiller, Shakespeare ali Göthe, in vendar so vam evangelij in silite nedorastle dijaké, da jih morajo prebirati ter vam pisati o njih poročila! Tam je gotovo desetkrat več strupa v jedni sami drami, n. pr. v Göthejevem »Götzu« nego v desetih »Zvonovih«. Národní fanatizem pa more najti v našem listu samó tisti, kateremu je že jedino Slovenec biti podedovani gréh, katerega ne izbriše nobeden zakrament. In čudna doslednost, napominjani pisatelj govori v svojem članku ves čas o »deutschnationale Erziehung«, nas pa pita s fanatiki in šovinisti, če hočemo storiti kaj za národno zavédnost! Jurčič je bil zadnje čase res fanatičen, kar je pokazal zlasti v svojem »Tugomeru«. Ali pa veste, kje se je naučil tega fanatizma? Od Nemcev, od najizbornejših sočasnih nemških pisateljev! Pisalec teh vrstic je dobro opazoval Jurčičev preobrat v tem oziru. Kdor čita povesti, katere je spisal Jurčič pred letom 1870., gotovo mi pritegne, ako rečem, da so v politično-národnem oziru indiferentne. A prišlo je leto 1870., ki je porodilo nemško moč in slavo, a vzmožilo tudi nemško ošabnost in preširnost. Dogodki tega leta in njih posledice so silno vplivali na dovtetnega Jurčiča. Videl je, kako so najboljši romanopisci in pesniki nemški kar čez noč izpremenili se v pijonirje nemške ideje; vsaka nedolžna pesem, vsaka novela je bila postavljena na národno stališče ter je imela očitno razodeto tendenco, zanesti národno nemško zavest v najširje národove kroge. »Vidiš,« rekel mi je večkrat v začetku sedemdesetih let, »tako moramo pisati tudi mi, kakor pišejo ti Nemci. Ti znajo!« Tiste čase je dobil Jurčič v roke tudi G. Freytagov klasični roman »Soll und Haben« in druge iz nemške preteklosti zajete povesti tega slavnega pisatelja. Znano je, kako Freytag zlasti v prvem romanu slika in grdi Slovanstvo. To mu je sama lenoba, nesnaga, zapravljivost! Spominjam se, kako je zanimal Jurčiča ta roman. »Ako je nemški pisatelj svetovne slave v svojem romanu tak slavofag, zakaj bi mu jaz ubogi Slovenec ne smel vračati njegovih zabavljic z enakimi?« Prišla je Jurčiču tista leta slučajno v roke i zgodovinska knjiga »Wendische Geschichten aus den Jahren 780 bis 1182 von Ludwig Giesebrecht«, iz katere je zajel svojega »Tugomera«. Giesebrechtova knjiga je živa povest slovanskega mučeništva in nemškega nasilstva ob Labi v srednjem veku. »Ako hočeš, da te Slovan uboga, daj mu moraš žrti sená ter ga tepsti kakor osla!« piše celó meziborski škof Thietmar, zgodovinopisec teh časov. Ako je imel ta sveti mož takšne nazore, no, potem si lahko mislimo, kako so delali s polabskimi Slovani nemški cesarji ali Henrik Lev in Albreht Medved! Ali se je potem čuditi, da je Jurčič, napojen iz istih nemških knjig s takim duhom, v svojem »Tugomeru« udaril na struno, ki zdaj tako neprijetno brni, baš nemškemu ušesu? Vrhú tega je pokojni Jurčič v

vsakdanji politični borbi predobro spoznal nemško vrlino, za katero nam baš tudi »Tagespošta« pisatelj podaje tako klasične dokaze, kar je močno vplivalo tudi na njegovo pisateljsko delovanje.

Zlasti klasičen pa je naš mohikanec s svojim dokazom, da je večina dozdanih slovenskih pisateljev — *nemškega* rodu.

Dvoje je tu vzeti v poštev. Prvič ni še vsak človek, ki nosi po svetu nemško ime, že istinit Nemec, niti ni vsako selo, ki slóve nemški, naseljeno z Nemci; saj vemo, kaj je zagrešila baš v tem oziru ali nevednost ali zloba. Saj še ni dolgo tega, kar ste nam iz Plaveča naredili Bleiweissa, iz Kraljiča Greulich, iz Beliča Wellich, iz Kragulja Kragla, iz Sinje Gorice Schweinsbüchel, iz Družinske Vasi Gesindeldorf, iz Račjega Rapelgeschliess itd. itd. Drugič, nabajajo se med pisatelji vseh národov tudi tuja imena, in med istimi Nemci znamo veliko pisateljev s slovanskimi in zlasti romanskimi imeni. A kdo jim bode očital njih inozemski rod? Bavarski in tirolski kolonisti, ki so se v srednjem veku naselili po Gorenjskem, zdavnaj že nimajo v sebi niti jedne kaplje nemške krvi; od vsega nemštva jim je ostalo samó nemško ime in te ljudi delati zdaj za Nemce, zdi se mi tako smešno, kakor bi hoteli mi Pruse in Meklenburžane reklamovati za Slovane! A to ne moti našega Tevtovca! On našega Preširna izvaja iz starovisoke nemščine (»Prescher, Brescher, ahd. Brozzo, von brort = Pfeil«). Tavčar (»Tütscher, in Westphalen heute noch als Familiennamen Tütscher«), Šuman, Wiesthaler, Žemlja (»Sammel«), Kragelj, Žakelj (»Soukel«), Stegnar (»Stegener«), Cegnar (»Segener«), Koblar (»Kobe = Käfig«), Koder (»vom mhd. kôden = reden«), Rahnè (»ahd. Ragano = Rathgeber«) itd. so mu pristni Nemci, zato je pa Valjavec »ein Croate« (kaj poreče Matija Kračmanov?), in »rodoviti« Lapajne »zum Theil französischen Ursprunges«.

Toda dovolj! Samó jedne stvari ne morem zamolčati, ker prejasno osvetljuje vso ogromno temeljitost tega najnovejšega slovenskega književnega zgodovinarja. Med slovenskimi pisatelji našteva mož tudi te tri: Cingermajer (»Singermaier«), Liška (»die Verkleinerungsform von Lisch = Luzzo, der Nebenform für Hluodwic«) in Linšker (»Kosenamen für Lindolf«). Časih sem si domisljal, da vsaj nekoliko poznam slovensko književno zgodovino; a ko sem bral imena teh treh slovenskih pisateljev, uvidel sem, da je kar nič ne poznam; kajti slovenske pisatelje Cingermajer! Liška! Linšker! ki so tako slavni, da jim je »Tagespošta« posvetila tri dolge feljtone in da jim pisalec feljtonov ta imena z vso korenito učenostjo profesorja germanista tolmači iz sáme stare in srednje visoke nemščine, te slavne tri pisatelje slovenske sem pozvedel šele iz »Tagespošte«. Samó to me je tolažilo v nevednosti moji, da niti Šafařík, niti Marnov »Ježičnik« ne poznata teh imenitnih gospodov: Cingermajerja, Liške in Linškerja! A na svetu morajo vendar biti, kako bi drugače nemški učenjak mogel o njih pisati dolge razprave? In bogme, res živé! Starodavno mesto Kranj je tako srečno, da hrani med svojim ozidjem te imenitne tri možake in meščani kranjski si gotovo niso nikdar mislili, da bodo baš oní kedaj slovenskemu národu poklonili tri tako slavne pisatelje, kakor so Liška, Linšker in Cingermajer. — A bodimo resni!

Leta 1881. se je v Kranji osnoval literarno-zabavni klub, čigar člani so bili, kakor piše »Ljubljanski Zvon«, letnik 1881., na 782. strani nastopni gospodje: Fronke, Pirckar, Linšker, Liška, Berne, Pestimajd, Ičmen, Cingermajer, Državnik. Kdor pozna kranjske razmere, temu se ni treba dosti truditi, da iz teh dovtipno zloženih imen bere znane gospode: Franke, Pirc, Karlin, Škerlj, Škaberne, Pezdič, Majdič, Mencinger, Dr. Šavnik.

Gospodje Liška, Linšker, Cingermajer so člani literarno-zabavnega kluba, natisnjeni v »Zvonu«, ni vrag, da bi ne bili fanatični pisatelji slovenski, kar v »Tagespošto« ž njimi! tako najbrž si je mislil naš koreniti germanski učenjak. Mož ni vedel, kako grozno

se je spekel pri tem. Ta učenost njegova je pa tudi jasen dokaz, da so vse njegove dedukcije o slovenskem slovstvu — pisan ništre. Iz usmiljenja ne imenujemo pisateljevega imena. Saj zaradi tega, kako „mit wenig Witz und viel Behagen“ zabavlja „Jugendbilderjem“, kakor so n. pr. Šuman, Wiethaler, Šuklje, Žakelj, Rutar, Kragelj, Levec i. dr. vsak s prstom lahko pokaže nanj. Škoda črnila in papirja!

„Kdaj izidejo zopet Drobtnice?“ — »Kakor hitro se zopet zadosti gradiva nabere.« S tem upanjem izšel je zadnji — dvajseti — letnik »Drobtnice« med slovenski svet l. 1869. iz rok zadnjega svojega urednika, preč. gosp. kan. Fr. Kosarja. A mnogi zadržki, največ obilna opravila urednikova, ovirala so nadaljevanje »Drobtnice«. Bilo je to v veliko škodo našemu slovstvu, v škodo našemu národu. Branje »Drobtnice« je našemu ljudstvu tako ljubljeno, kakor le malokatero druge knjige, pisal je zadnji urednik, in to ni bilo resnično samo pred dvajsetimi leti, ampak je še vedno. »Drobtnice« so še vedno slovenskemu národu izmed vseh knjig skoro najbolj priljubljene: bere jih staro in mlado, bere jih zlasti učeča se mladina, berejo jih v kmetskih hišah; le škoda, da jih je tako težko dobiti na posodo, še težje pa na prodaj. Odbor »Kat. družbe« za Kranjsko je sklenil dne 13. pr. m., da bode izdajal in nadaljeval »Drobtnice« na mesto »Glasov« in je njihovo uređovanje, kakor dosedaj »Glasov«, izročil dr. Fr. Lampetu v Ljubljani. Ker so nekdanje »Drobtnice« zlasti zaradi *raznourstnih* spisov tako zanimive in priljubljene, zato prosi novi urednik uljudno in ponižno vse prijatelje nekdanjih „Drobtnic“, te najlepše cvetke Slomškove, da bi pomagali s svojimi spisi nadaljevati dostojno tako koristno delo. „Drobtnice“ so postavile mnogim možem spomenik, ki jih je otel pozabljivosti, in nam kliče glasno: Slovenci, take može posnemajte! *Životopisov* si želé v prvi vrsti tudi nove „Drobtnice“ in poleg teh žele si mičnih *pesmic* in nedolžnih *kratkočasnic*, *pripovedij* in *prilik*, pa tudi *poučnih spisov*, zlasti o *vzgoji*. Naj bi duh pokojnega slovenskega vladike in učenika, duh Slomškov, obudil mnogo prijateljev tudi novim »Drobtnicam«, da bi mogle kmalu razveseliti in poživiti mило našo domovino! Doneski, vprašanja in nasveti naj se blagovoljno pošljejo za letošnji tečaj imenovanemu uredniku vsaj do konca aprila.

Ruska književnost. Pod uredništvom P. A. Efremova začno v kratkem v zalogi V. V. Komarova v Peterburgu zbrana dela Puškinova pod naslovom: »Polnoe sobranie sočinenij A. S. Puškina«. Obsezala bodo sedem zvezkov po 3 rublje. — V Parizu je prišla na svetlo francoska zgodovina ruske literature L. Sichlerja pod imenom: »Histoire de la litterature russe depuis les origines jusqu' à nos jours.« Založnik je Dupret, cena 3 franke 50 cent. — Paul Viskovatov, profesor ruske literature v Derptu je spisal za Meyerjev naučni slovník (III. izdaje) obširen članek o ruski književnosti. To delo je prišlo sedaj tudi v posebnem natisku že drugič na svetlo pri Karovu v Derptu z naslovom: Paul v. Wiskowatow, »Geschichte der russischen Literatur in gedrängter Uebersicht. Ein Leitfaden nebst bibliographischen Notizen mit besonderer Berücksichtigung der neueren Literatur.« 48 str. cena 1 marka 20. Delo nam podaja glavne stvari. Le škoda, da pisatelj knjige ni razširil nekoliko in dodal najnovejših del in pisateljev. — Dr. P. J. Pášino napisal je knjigo »Po Indii« (Peterburg 1880), v kateri opisuje, kako je potoval preoblečen kot mohamedan po Indiji in kako se mu je posrečilo priti v kraje, kamor doslej še ni bil prodrl noben Evropec. — »Polnoe sobranie sočinenij J. S. Aksakova. III. zvezek. Moskva 1880. Ta knjiga zbranih Aksakovih del obseza njegove razprave o poljskem in o židovskem vprašanji. To delo kaže, da pisatelj ni bil tak neprijatelj Poljakom, kakor ga opisujejo njegovi nasprotniki. Zoper židove se pa izraža, ker po njegovem mnenji ne more trpeti sedanja civilizacija nadvladanja njihovega posebno v denarnih stvareh.